

גומרים, שההתחלה היא מעין רואה הקשורה למח, ואחז"ל (שבת יא.) כל מיחוש ולא מיחוש ראש, ע"כ בראשונה יש לתקן את עניני הראש.

זה יסוד התשובה, כי תבנה בית חדש, לבנות את עצמו מחדש מהמסד ועד הטפחות, וההתחלה היא ועשית מעקה לגגך במדת היראה. וכמו שמצינו בקבלת התורה שההתחלה היתה במדת היראה, כמד"כ ויחרד כל העם אשר במחנה, ואחז"ל (ברכות כב.) שהתורה ניתנה באימה וביראה ברתת ובזיע.

עוד י"ל הכשם שבאדם יש ראש כך בשנה יש ראש השנה שהוא בחי' ראש של השנה כולה, וע"ז מרומז בכי תבנה בית חדש, כאשר יהודי רוצה לבנות את עצמו בבחי' בית חדש בראש השנה, הדרך היא ועשית מעקה לגגך, שיאחז במדת היראה בימים אלו ימי ר"ה, כדאיתא בספה"ק שהעבודה של יהודי בימים הנוראים צריכה להיות במדת היראה, כיון

שלמעלה הם ימי דין ע"כ גם למטה צריכה העבודה להיות במדת היראה. ובפשטות הטעם הוא מפני שרק ע"י מדת היראה תתקיים התשובה, שיסוד התשובה הוא מדת היראה.

והנה מרן הק' מקוברין זי"ע אמר, כי כל עניני התשובה והתיקונים זמנם בחדש אלול, אך בראש השנה העבודה היא לאמלוכי קוב"ה על כל אבר ואבר דיליה. והיינו שבחדש אלול הוא הזמן להתכונן לכנין הבית חדש, ואז הזמן לעורר יראת שמים בכל הענינים. ומה"ט תוקעים בשופר בחדש אלול, כי השופר מעורר יראה, כמאה"כ (עמוס ג) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ועבודת הימים האלו היא במדת היראה. ואחז"ל (נדה ט.) חרדה מסלקת הדמים, היינו שהיראה מסלקת את הדם הטמא אשר באדם. וזהו ראשית התיקון של כי תבנה בית חדש, כמד"א בזה"ק פקודא קדמאה דא יראת ה' דכתיב ראשית חכמה יראת ה'.

כי תבוא

גודל מצות ביכורים

.א.

וחשיבותה שהיא מן המצוות המיוחדות בתורה, ענין הקריאה של פרשת ארמי אובד אבי, שציוה הקב"ה שיביאו הביכורים לבית המקדש ויקראו את כל הפרשה של התהוות עם ישראל איך שנהיו לעם הנבחר, שלא מצינו כזאת במצוות אחרות. וגם במעשרות שיש בו וידוי, מתחיל הוא רק במה שנוגע לקיום מצוה זו, ביערתי הקודש מן הבית וגו', ואילו במצות ביכורים מתחיל מראשית התהוותו של עם ישראל. וכל עצם הקריאה צ"ב, שאם הטעם בזה

בגודל ענין מצות ביכורים מצינו בספרי עה"פ והיה כי תבוא אל הארץ וגו', עשה מצוה זו שבשכרה תכנס לארץ. ובכ"ר איתא עה"פ בראשית ברא אלקים, אין ראשית אלא ביכורים שנאמ' ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך, שבזכות מצות בכורים היתה כל הבריאה. וכן מצינו במצות ביכורים עוד הרבה ענינים מיוחדים המורים על גודל מעלתה

רק כמשאחז"ל להגיד שאינו כפוי טובה, מדוע לא מצינו כזאת בעוד מצוות, ובמיוחד בשאר מצוות התלויות בארץ. עוצ"ב מה שהקשה המהר"ל למה מזכירים רק ארמי אוכד אבי ולא מזכירים את הנסים שנעשו ליעקב עם עשיו. עוד מצינו מן המדרגות המיוחדות של מצות ביכורים כמד"כ והשתחוית לפני ה' אלקיך, שלא נאמר כזאת במצוות אחרות. וכן מש"נ ושמתת בכל הטוב אשר נתן לך ה"א, שדרשו חז"ל מכאן שאין קורין מקרא ביכורים אלא בזמן שמחה מעצרת ועד החג שאדם מלקט פירותיו, אבל מהחג ואילך מביא ואינו קורא שכבר אינו זמן שמחה, שהוא ג"כ ענין מיוחד שנאמר רק במצות ביכורים שאינה אלא בזמן שמחה. ובמסכת ביכורים (פ"ג) שנינו, כיצד מעלין את הביכורים, כל העיירות מתכנסות וכו', שלא היה כל אחד מביא ביכוריו בפני עצמו כי אם בקיבוץ יהודים רבים כאחד משום ברוב עם הדרת מלך, שלא מצינו כן בשאר מצוות כתרומות ומעשרות וכיו"ב שצ"ל ברוב עם. וכן מה שמצינו שהיו חולקים כבוד גדול למביאי ביכורים, כדאיתא שם הפחות והגזברים יוצאים לקראתם, וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם, לא מצינו כן באף מצוה אחרת. וחזינן מכ"ז שמצות ביכורים היא מצוה מיוחדת מאד וצ"ב גודל ענינה. עוד יש לעמוד על לשון הכתוב ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך, שלכאורה מיותר אומרו פרי האדמה, והיל"ל מראשית כל פרי אשר תביא מארצך. וכן בקריאה מודגש ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה, וכ"ז צריך ביאור.

וי"ל הענין, דהנה ע"י מצות הבאת ביכורים מתקיימת תכלית הבריאה, שהיא כמשאחז"ל (במד"ד יג, ו) נתחומא בחוקותי ועוד) כי נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, וע"כ ברא את העולם, שכצבא השמים ישנם הרבה מלאכים ושרפים שאין להם יצה"ר ועובדים תמיד להשי"ת, אך נתאוה הקב"ה שיהיה לו דירה בתחתונים, היינו בעוה"ז הגשמי השפל מדור הקליפות ומקום שליטת הסט"א, ששם יתקדש שם שמים. וכמד"א כזוה"ק (ח"ב מו.) שבחא דאתאי מהאי עלמא דאיהו רחיק ניחא ליה לקוב"ה מכלא, דהיינו כאשר שם שמים מתקדש משבח הבא

ממדור הקליפות, הרי זה תכיב ביותר לפני הקב"ה. והנה איתא בספה"ק מאור ושמש בשם הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע בגודל חשיבות מצות ביכורים, שהיא כמאחז"ל (ביכורים פ"ג) כיצד מצות ביכורים, יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה אשכול שביכר רימון שביכר, קושר עליו גמי ואומר זה לביכורים. ומבאר זאת, שאדם היורד לתוך שדהו אחרי שעמל ועבד כל השנה בשדהו בזיעת אפיו, ועתה כאשר זכה כבר לראות תאנה שבכרה הרי היא הדבר החביב עליו ביותר, ומתלקחת בו תאוה עזה לחטוף לבולעה בעודו בכפו, וכל' הפסוק (ישעיה כח) כבכורה בטרם קיץ אשר יראה הרואה אותה בעודה בכפו יבלענה. וברגע הזה שלמענו עמל כל השנה הוא עוצר בעדו וקושר עליו גמי ומייחדו להשי"ת למצות ביכורים, ומעלה אותו כל הדרך עד לירושלים, הרי מצוה זו יקרה וחביבה מאד לפני השי"ת, שמסר להשי"ת את הדבר החביב והיקר לו ביותר, בו השקיע את כל עמל חייו. זו תכלית מצות ביכורים שיהודי ימסור את הדבר החביב עליו ביותר להשי"ת. וזה משמעות הלשון ולקחת מראשית, שבכל דבר הראשית הוא החלק החשוב והחביב ביותר אצל האדם, ואת החלק הזה צריך יהודי למסור להשי"ת, את האהוב והחביב עליו ביותר.

ועד"ז צייתה התורה שאת כל עניני ראשית ימסור יהודי להשי"ת, כמ"ד קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא, בכור בניך תתן לי, ראשית דגנך, ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה לה', ראשית גז צאנך תתן לי, היינו שכל ראשית יקריב יהודי להשי"ת. והעולה על כולנה הוא ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך, שאחרי שנה תמימה של עמל ויגיעה זוכה לראות פרי עמלו של כל השנה, והרי זה עתה הדבר החביב עליו ביותר, וכאשר הוא כבר מגיע לתענוג הזה מקריב אותו ביכורים להשי"ת. ולכך בזכות מצוה זו נברא כל העולם, כאמור שתכלית הבריאה שנתאוה הקב"ה שיהיה לו דירה בתחתונים, שבתחתונים יקריבו להשי"ת את החביב ביותר שנפשם קשורה בו, וזה מתקיים במצות ביכורים, ואם כי מה ערך יש למה שהוא נותן אך הרי יחד

עם זה הוא מקריב חלק מלבו להשי"ת כמוסרו את החביב עליו ביותר, וזוהי תכלית הבריאה. והוא כדאיאת בספה"ק עה"פ ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, בדבר שהוא אצלך מאד מאד, יקר וחביב מאד, בו תקיים ואהבת את ה' אלקיך ותמסרהו להשי"ת, וזאת קיימו מביאי הביכורים. ומה"ט היו מכבדים כ"כ את מביאי הביכורים, והפחות והסגנים והגזברים יוצאים לקראתם וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים מפניהם, אף שמפני תלמידי חכמים אין בעלי אומניות מחויבים לעמוד בשעה שעוסקים במלאכתם (קידושין לג.), כי מצות ביכורים חשובה וחביבה ביותר לפני הקב"ה מפני שיהודי מוסר בה את הראשית התביב והאהוב עליו ביותר להשי"ת.

ועפ"ז יש לבאר פרשת קין והבל, כמו שנאמר ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה' והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלבהן, ואחז"ל (ב"ר כב,ה) שקין הביא מן הפסולת. שלכאורה צ"ב מהיכן למדו זאת חז"ל שהביא מן הגרוע, ובפרט שהרי איש לא כפה עליו בכלל להביא קרבן, ואם ככ"ז הביא מדוע הביא מן הגרוע. אלא שחז"ל למדו זאת מדיוק הלשון ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה', שלא כתיב מפרי אדמתו, כדרך שכתוב בקרבן הבל מבכורות צאנו, והיינו שפרי אדמתו הכוונה לפירות אלו שבהם השקיע את כל דם התמצית שלו, וקין לא היה מוכן למסור זאת להשי"ת, אלא הביא סתם מפרי האדמה, ממה שלא השקיע כ"כ הרבה עמל ויגיעה, שזהו פ"י מן הגרוע. אכן הבל הביא מבכורות צאנו ומחלביהן, שמסר להשי"ת את הדברים הערבים והתביבים עליו ביותר. וע"ד מצות ביכורים להביא מן המובחר, ובעיקר מן הראשית התביב ביותר, שימסור זאת להשי"ת.

ובזה יל"פ אומרו ולקחת מראשית כל פרי האדמה, שאדמה היא הדבר השפל ביותר, ומרומז בזה שאפילו פרי האדמה הוא חשוב ויקר מאד לפני השי"ת אם יהודי מוסר בו את תאוותו הגדולה ביותר להשי"ת. והנחתו לפני ה' אלקיך, בזכות המעלה הזאת שיש בביכורים זוכה גם פרי האדמה הדבר

השפל ביותר להיכנס לפני ה' אלקיך. והתוה"ק מלמדת לנו בזה עד כמה חשוב לפני השי"ת מה שיהודי מוסר את הראשית החלק החשוב והיקר ביותר אצל האדם, שקרבן זה יקר וחביב מאד לפני השי"ת. וזהו שאומר ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה, שפרי האדמה זוכה להיות קרבן לה', כי רחמנא לבא בעי, ומה שיהודי מוסר מפרי האדמה שתשוקתו בווערת אליו והוא מושל ברוחו וכובש תאוותו וקושר עליו גמי ואומר קודש לה', זה חביב ביותר לפני הקב"ה, שמתקיימת עי"ז תכלית בריאתו את העולם להיות לו ית' דירה בתחתונים. והוא עד"מ לילד קטן המוסר את צעצועיו לאביו מרוב אהבתו אליו, שאם כי לעצם הצעצוע אין ערך כלל, אבל האב יודע איזה ערך יש לזה אצל הילד, שזה כעולם מלא אצלו, ומוסר לו בזה את כל לבו. כמ"כ אצל הקב"ה, מצות ביכורים חביבה ביותר, דרחמנא לבא בעי, מה שיהודי מוסר את תשוקת לבבו, שזה תכלית רצונו ית' שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים.

ועל זה נאמר עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ, שבשביל זה נתן הקב"ה את ארץ ישראל לעם ישראל. המעלה של ארץ ישראל היא שיש בה קדושת הארץ, שכארץ ישראל גם האדמה היא קדושה, כי שאר הארצות אין בהן שום קדושה, רק ארץ ישראל היא הארץ היחידה שיש בה קדושת הארץ ומצוות התלויות בארץ, ובשביל זה נתן הקב"ה לישראל את הארץ הקדושה הזאת, להורות שמכח קדושתה יהיה יהודי מסוגל להתרומם ולהתקדש ולהרים כל מעשיו להשי"ת, שזה מתקיים בעיקר במצות ביכורים שמוסר בה תאוותיו והנאותיו להשי"ת. כשביל מצוה זו תכנס לארץ, בעבור שיהודי ימסור את הראשית להשי"ת, שזו היא תכלית רצונו ה'. ועל ידה פרי האדמה הדבר הפשוט והשפל ביותר, נהפך לדבר קדוש שבשבילו כל בריאת שמים וארץ.

והוא ע"ד שביארנו מד"א במדרש (ב"ר א,טו), בית שמאי אומרים השמים נבראו תחלה ואח"כ הארץ, וב"ה אומרים הארץ נבראת תחלה ואח"כ השמים וכו', אמר ר' שמעון בר יוחאי תמיה אני

היאך נחלקו אבות העולם ב"ש וב"ה על בריית שמים וארץ, אלא שאני אומר שניהם לא נבראו אלא כאלפס וכסויה, היינו שהשמים והארץ נבראו ביחד, שנא' (ישעיה מח) קורא אני אליהם יעמדו יחדיו. והדברים תמוהים מה ענין המחלוקת בזה ומה הנפק"מ אם שמים נבראו תחלה או ארץ נבראת תחלה. אכן המכוון בזה ששמאי אומר שמים נבראו תחלה, היינו שעיקר תכלית הבריאה הוא למען עניני שמים, תורה ועבודה ומעשים טובים. והלל אומר ארץ נבראת תחלה, שעיקר תכלית הבריאה הוא שיהודי יעלה וימסור את הענינים הארציים להשי"ת. וע"ז אמר רשב"י תמיה אני על אבות העולם וכו' שאני אומר שמים וארץ נבראו יחדיו, שאין שום חילוק בין אם האדם עוסק בעניני שמים תורה ועבודה ומעשים טובים או אם עוסק בענינים הארציים, ואפי' בענינים הירודים והשפלים ביותר, שהכל הוא במטרה אחת שיעלה וימסור את הכל להשי"ת. והענין שקראם אבות העולם הוא כמ"ש המפרשים שקודם בריאת העולם נמלך הקב"ה עם נשמות שמאי והלל איך לברוא את העולם, וכמרומו בתיבת נעש"ה אדם שהוא ר"ת נ'מלך ע"ם ש'מאי הלל.

ב.

וזהו ענין הקריאה בהבאת הביכורים, ע"פ המבואר שתכלית הבריאה שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים מתקיימת במצות בכורים. וענין זה שייך כמו כן בעולם, במקומות השפלים ביותר, שרצונו ית' כי גם ממקומות אלו יעלה קילוסו, ועל זה אומר ארמי אובד אבי, שבית לבן היה מקום שפל ביותר, המקור של ע"ז ושל כפירה, וכמו שאמר הבנים בני והבנות בנותי וכל אשר אתה רואה לי הוא, שהוא היה הקליפה של כפירה באמונה שחתי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ודוקא במקום השפל הזה נתגדל יעקב אבינו ושם הוליד את י"ב שבטי י"ה, ששברו שם את הקליפה הזאת ונתקדש שם שמים במקום הקליפה, שזהו תכלית הבריאה.

ועל זה מזכירים דבר ראשון ארמי אובד אבי, שדוקא שם שברו את קליפת לבן והמתיקוה ונתקדש שם שמים. ואח"כ אומר וירד מצרימה, שמצרים היא מקום הטומאה, ערות הארץ, וירעו אותנו המצרים ויענונו, כמו שפירשו בזה צדיקים שהמצרים הכניסו כח הרע בישראל ועשו אותנו רעים, ודוקא שם נתקדש שם שמים ע"י ישראל בכל הנסים והנפלאות שעשה עמהם הקב"ה עד כי ידעו מצרים כי אני ה'. ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה, פי' דכמו שיש בעולם ענין נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, כמ"כ יש בנפש, שמתוך המדות התחתונות השפלות ביותר, כאשר בוערת בו התאוה ותשוקת האכילה, דוקא שם יתקדש שם שמים, ועל זה קורא איש יהודי בהביאו ביכורים, ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה', הנה באתי למסור להשי"ת את ראשית ביכורי אדמתי החביבים עלי ביותר, שבוה מתקיימת תכלית רצונו ית' בבריאת העולם להיות לו דירה בתחתונים. ומה"ט אין מזכירים כאן את הנסים שהיו עם עשו, כי אין מטרת הקריאה הודיה בעלמא על הנסים שעשה עמנו הקב"ה, אלא להזכיר את הענינים האלו השייכים לתכלית של מצות ביכורים, שעל ידם נתקיימה תכלית הבריאה שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים.

וע"פ האמור יש לבאר מאה"כ כי כל שאור וכל דבש וגו', דהנה איתא בספ"ק תולדות יעקב יוסף, דשאור מרומז על גאות והתנשאות, ודבש שהוא מתוק לחיך מרומז על תענוגים, וכולל כל התענוגים דבש בפשטות, וכן אשה גימ' דבש כידוע. וזהו אמרו כי כל שאור וכל דבש, כל קרבן וכל מצוה שבקיומה מתערבים ענינים אלו דשאור ודבש, לא תקטירו ממנו אשה לה', שאינו עולה לרצון לפני השי"ת. ורק קרבן ראשית תקריבו אותם לה', שאם מקריב קרבן ראשית, דהיינו שאת הראשית שהוא החביב ביותר מקריב יהודי כולו קודש לה' בלא שום תערובת הנאות ותענוגים, אז תקריבו אותם לה' ועולה לרצון, ואע"פ שאח"כ יש לו גם הנאת הגוף בהדי מצוה, אך הראשית היתה כולו לה'. והוא ע"פ היסוד דאיתא בספ"ק לגבי המצוות שיש בהם